

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ SAMOSTATNÉHO TANKOVÉHO PRAPORU

V článku podrobně rozebereme hlavní úkoly ženijního zabezpečení bojové činnosti samostatného tankového praporu — nového prvku bojové sestavy příhraničních vševojskových svazků.

Zřízení samostatného tankového praporu řeší v podstatě požadavek na zvýšení palebné a úderné síly divize.

Samostatný tankový prapor divize (stpr) je organizován jako účelový vojskový útvar, jehož hlavní rysy jsou vysoká operativnost a pohotovost k bojové činnosti v nejrůznějších podmínkách bojové, geografické i povětrnostní situace.

Bojové úkoly plní samostatně nebo v součinnosti s ostatními útvary divize, zpravidla bez posilových prostředků, avšak s podporou, zejména dělostřelectva.

Stpr umožňuje velitelům svazků účinněji vyjádřit své úsilí a vytvořit výraznější převahu sil a prostředků na rozhodujícím směru bojové činnosti. Umožňuje veliteli divize vedle 2. sledu vytvářet případně také vševojskovou tankovou zálohu a další prvky bojové sestavy divize (odřady) bez narušení organických celků divize, odvelováním jejích součástí. Palebnou a údernou sílu divize v tancích zesiluje asi o 16,5 %.

Kapacita a celkový charakter stpr umožňuje útočit v šířce do 2 km a v obraně přehradit úsek 3 i více km široký. Při včas zaujaté obraně může odrazit útok nepřítele v hodnotě až do 100 tanků. Stpr se zásadně používá centralizovaně, buď samostatně nebo v součinnosti s útvary divize za podpory divizních prostředků. Výjimečně může být přidělován po částech vševojskovým útvarům divize.

Ve specifických podmínkách ČSLA může být stpr použit velmi účinně při překrytí státní hranice v počátečním období války, v součinnosti s jednotkami Pohraniční stráže. Tento úkol může plnit centralizovaně nebo po rotách, podle počtu a kapacity jednotlivých směrů.

Základním ženijním technickým vybavením jeho ženijní čety je 1 mostní tank, 4 univerzální minové ukladače (UMU), 2 mechanické odminovače — vyorávače (MOV), 1 mechanický odminovač TRALL, 2 přívěsy pro výbušný odminovač VO, 3 buldožerová zařízení pro tank, 1 úprava vody ÚV-2000, 1200 PT min a další materiál.

Ženijní četou po stránce odborné řídí náčelník divize, který s ní rovněž počítá v plánu ženijního zabezpečení.

Ženíjní zabezpečení bojové činnosti stpr

Obsahem ženíjního zabezpečení činnosti stpr je plnění úkolů, které jsou v podstatě obdobné jako úkoly ženíjního zabezpečení ostatních útvarů divize, zvláště tankového nebo motostřeleckého pluku. Rozsah úkolů ženíjního zabezpečení bude přiměřený vzhledem k organizaci ženíjní čety a specifickým úkolům stpr.

Úkoly ženíjního zabezpečení stpr bude zabezpečovat organická ženíjní četa a z části pak i tankové jednotky praporu. Posílení stpr dalšími ženíjními jednotkami se nepředpokládá a může k němu dojít jen ve zcela výjimečných případech.

Specifikace bojové činnosti stpr se projevuje i v ženíjním zabezpečení. Limitujícími faktory co do rozsahu ženíjního zabezpečení budou konkrétní bojová činnost stpr v útoku či obraně, organické ženíjní síly a technické prostředky.

A. Ženíjní zabezpečení útočného boje stpr

Obecně platná zásada, že hlavním úkolem ženíjního zabezpečení je zajištění rychlého pohybu vševojskových (tankových) jednotek a útvarů, platí plně i pro útočný boj stpr. Realizace tohoto úkolu se plně projevuje v hlavních etapách útočné činnosti stpr:

1. v ženíjním zabezpečení vyčkávacího prostoru,

2. v ženíjním zabezpečení přesunu a střetného boje,

3. v ženíjním zabezpečení vlastního útoku.

ad 1. **Ženíjní zabezpečení vyčkávacího prostoru** spočívá nejen v ženíjní úpravě, ale především v jeho výběru co do výhodnosti terénu, který musí skýtat možnosti vhodného maskování, ukrytí a ochranu vojsk a techniky proti účinkům ZHN a rychlý, organizovaný výjezd.

Pro výběr vyčkávacího prostoru (prostoru rozmístění) platí všeobecné zásady uplatňované v ostatních vševojskových jednotkách. Stpr zaujímá vyčkávací prostor po rotách, o rozloze 4–6 km².

Konkrétní úkoly ženíjního zabezpečení plánuje ženíjní náčelník divize a řídí velitel stpr v součinnosti s velitelem ženíjní čety.

Na plnění jednotlivých úkolů ženíjního zabezpečení se podílejí organická ženíjní četa a tankové rotý. Jsou to tyto úkoly:

— **ženíjní průzkum**, jež se uskutečňuje ve 2 etapách. V 1. etapě, tj. před zaujetím vyčkávacího prostoru je jeho cílem zjistit údaje o předchozí činnosti v prostoru, o rozsahu případného zamoření a zatarasení, o stavu a počtu cest, o možnosti využití terénu k ukrytí a ochraně vojsk i techniky, o možnosti těžby materiálů z místních zdrojů, optimální ochraně proti požárům, a zdrojích vody, výhodném umístění VS a ostatních součástí stpr, o možnostech maskování a ochrany proti ZHN.

V 2. etapě po jeho zaujetí až do výjezdu z prostoru jde o podrobný (technický) ženíjní průzkum, který uskutečňují části jednotek, které budou plnit konkrétní úkoly ženíjního zabezpečení. Jeho cílem je zjistit podmínky pro optimální splnění daného dílčího úkolu.

Na ženíjním průzkumu se podílejí části všech jednotek, které plní úkoly ženíjního zabezpečení. Ženíjní četa praporu provádí povšechný, ale především podrobný ženíjní průzkum se zaměřením ke splnění speciálních úkolů ženíjního zabezpečení jako: odtarasování, cesty, budování VS, zásobování vodou, maskování apod.;

— **odtarasování vyčkávacího prostoru** podle výsledků průzkumu uskutečňuje ženíjní četa vybavená příslušnou technikou (zatarasovací družstvo).

Účelem odtarasování je zpřístupnit dané prostory vlastním jednotkám, umožnit jim bezpečný pohyb a výjezd z tohoto prostoru;

— **cesty ve vyčkávacím prostoru** budou upravovat tankové rotý pod odborným vedením příslušníků ženíjní čety praporu. Půjde zpravidla o úpravu a

údržbu jedné podélné, příčné a týlové cesty, vjezdů a výjezdů;

— **ženijní zabezpečení ochrany** jednotek a bojové techniky v sobě zahrnuje úkoly spojené s využitím a úpravou terénu s důrazem na budování okopů, pracovních a odpočinkových úkrytů, maskování a opatření proti požárům.

Tyto úkoly plní převážně tankové jednotky. Část ženijní jednotky se zúčastní jen speciálních okopových a maskovacích prací;

— **místo velení stpr** je budováno v rozsahu úměrném délce pobytu ve vyčkávacím prostoru. Půjde především o okopové práce a vybudování jednoho pracovního úkrytu pro 4—6 osob. Tento úkol bude plnit část ženijní čety s technikou a část sil tankové jednotky;

— **zásobování vodou** uskutečňují ženijní jednotky jen z hlediska vybudování (úpravy) vodní stanice, zpravidla v součinnosti s týlovými jednotkami a chemickým orgánem praporu.

Jednotky k plnění úkolů ženijního zabezpečení připravují v potřebném rozsahu velitelé tankových jednotek za odborného vedení velitele ženijní čety a velitelů ženijních družstev s důrazem na přechod k útočné činnosti.

2. Ženijní zabezpečení přesunu a zasažení stpr do útoku z chodu bude nejčastější variantou ženijního zabezpečení činnosti stpr. Zde se výrazně projeví důležitost a prvořadost úkolu ženijního zabezpečení pohybu tankových jednotek.

V rámci tohoto úkolu budou plněny ženijní úkoly spojené s úpravou cest, od-tarasováním a zřizováním průchodů v zá-tarasech nepřítele.

Stpr se bude zpravidla přesunovat po jedné ose s možností využít k objížděním nesjízdného terénu, pomocné nebo zálož-ní cesty;

— **k úpravě cest** vyčleňuje stpr z vlast-ních sil skupinu zabezpečení pohybu. Skupinu bude tvořit většina sil a bojové techniky organické ženijní čety, jedna tanková četa a mohou v ní být zařazeni specialisté k průzkumu a zneškodňování

jaderných min. K přechodu vodních pře-kážek bude stpr využívat především bro-dy a divizní mostová i jiná přepraviště. Výjimečně může být posílen i soulodími GSP (2—4 ks). Skupina zabezpečení po-hybu stpr plní obdobné úkoly, i když menšího rozsahu jako OZP u tp (msp);

— **odtarasování a zřizování průchodů** v minových zátarasech za pohybu (přesu-nu) uskutečňují tankové čety 1. sledu pomocí TRALLU, případně mechanických výbušných odminovačů s ženijní obslu-hou. V dotyku s nepřítelem zřizují prů-chody ve vlastních minových polích jed-notky v dotyku.

Specialisté k průzkumu a zneškod-ňování jaderných min, je-li jimi stpr ze-sílen, využívají zpráv všech druhů prů-zkumu a pátrají po demaskujících pří-znacích položených jaderných min. Na-lezené jaderné miny blokují, označí a hlásí cestou velitele praporu ženijnímu náčelníku divize.

3. Ženijní zabezpečení útoku stpr v dotyku s nepřítelem přichází v úvahu za předpokladu, že je prapor zasazován již v 1. sledu divize na samostatném směru.

Tento druh použití stpr však není ty-pický. Dojde-li k tomu, pak ženijní za-bezpečení musí řešit především zajištění pohybu. To představuje zřízení průchodů v nepřátelských minových zátarasech na předním okraji i v hloubce, úpravu cest a zabezpečení přechodu vodních toků.

Ženijní zabezpečení útočné činnosti stpr a zabezpečení ženijními silami a prostředky bude stejné jako při útoku z chodu. Posílení ženijními silami a technikou přichází v úvahu výjimečně, podle konkrétní situace.

Ženijní zabezpečení útočného boje stpr bude probíhat ve všech fázích úto-ku obdobně jako u tp (msp).

Velitel stpr nemůže zásadně počítat s posilováním ženijními silami a pro-středky. Výjimku mohou tvořit speciální ženijní jednotky k průzkumu a zneškod-ňování jaderných min a přepravní pro-středky (GSP) pokud stpr nevyužije bro-

dy a divizní přepraviště. Posílení přepravními prostředky se předpokládá zejména tehdy, bude-li stpr plnit úkol před- sunutého odřadu. Ženíjní četa stpr je schopna zabezpečit hlavní speciální úko- ly ženíjního zabezpečení útočného boje praporu.

Běžné úkoly ženíjního zabezpečení bu- dou plnit tankové jednotky vybavené vhodnou ženíjní technikou.

B. Ženíjní zabezpečení obranného boje stpr

Obecným cílem ženíjního zabezpečení obrany je v závislosti na úkolu, terénu, lidských, technických a materiálových možnostech řešit nejúčelnější využití bo- jové techniky, skryté rozmístění bojo- vých sestav, ochranu živé síly a bojové techniky před účinkem zbraní a bojových prostředků nepřítele. Dále pak umožnit rychlý a skrytý manévr silami a pro- středky, způsobit útočníkovi maximální ztráty účelným využitím ženíjních sil a prostředků. Souhrnem těchto opatření je vytvořit podmínky k přechodu vlastních sil do útoku.

Obecně je rozsah úkolů ženíjního za- bezpečení obrany široký a proměnný po- dle toho, za jakých podmínek a okolností je obranný boj organizován.

Nejvíce ovlivní druh a rozsah ženíj- ního zabezpečení obrany, způsob přecho- du do obrany, čas k organizování obra- ny, výkon a použitelnost ženíjních sil bo- jové techniky a některé další faktory.

K ženíjnímu zabezpečení obrany nelze stanovit pevnou šablonu. K tomuto úkolu přistupujeme vždy tvůrčím způsobem po- dle konkrétních cílů a podmínek. Na způ- sob a rozsah ženíjního zabezpečení bude mít např. podstatný vliv vedení bojové činnosti v podmínkách bez i s použitím ZHN.

Stpr může v obraně plnit úkoly:

1. Jako předsunutý odřad (PO) v za- bezpečovacím pásmu.

2. V prvním sledu divize (jen výji- mečně).

3. Jako tanková záloha s cílem:

— nahradit ztráty po jaderných úde- rech nepřítele,

— provést protizteč samostatně nebo v součinnosti s plukem v dotyku či ve druhém sledu,

— vytvořit hloubku obrany na směru hlavního úderu sil protivníka,

— přehradit směr postupu nepřátel- ských tanků na připravených tankových postaveních samostatně nebo s DPTZ a POZ,

— likvidovat vzdušné výsadky v pás- mu obrany divize i v přílehlém týlu,

— organizovat četové nebo rotní tan- kové léčky na předpokládaných hlavních směrech postupu tanků protivníka.

ad 1. **Stpr jako PO v zabezpečovacím pásmu** systému obrany zaujímané v pod- mínkách mimo dotyk s nepřítelem, plní úkoly samostatně podle běžných zásad pro PO. V rámci ženíjního zabezpečení činnosti stpr jako PO v obraně může být prapor posílen bojovou ženíjní technikou žpr divize, případně zatarasovacím druž- stvem.

Při realizaci ženíjního zabezpečení je nutné zaměřit se především na tyto úkoly:

a) **Ženíjní průzkum.** Povšechný ženíjní průzkum řešíme formou obhlídky terénu v rájónu obrany praporu s cílem využít vlastnosti terénu k umístění obranných bodů a stanovišť, výbušných a nevýbuš- ných zátarasů a k ochraně vojsk proti ZHN. Uskutečňuje jej velitel ženíjní čety v rámci rekognoskace velitele stpr před organizováním obrany. Podrobný (tech- nický) ženíjní průzkum uskutečňuje ve- litel ženíjní čety s veliteli ženíjních i tankových družstev (čet) před zaháje- ním budování jednotlivých, konkrétních obranných objektů, které zcela nebo čás- tečně budují ženíjní jednotky a tankové roty.

b) **Rotní a četové opěrné body a pa- lebná postavení tanků** budují tankové jednotky za pomoci buldozerových zaří- zení na tancích a za odborného řízení velitele ženíjní čety a velitelů družstev.

c) **Výbušné zátaras** mohou zřizovat před předním okrajem zabezpečovacího

pásma divize ženijní jednotky, případně i organická ženijní četa stpr s využitím 4 ks UMU. Nevýbušné zátaras s využitím terénu budují tankové jednotky a částečně ženijní četa. Ničení na směrech uskutečňuje většinou část ženijní čty praporu podle plánu zatarasování ženijního náčelníka divize.

d) **Budování pracovního úkrytu pro velitele stpr** a odpočinkových úkrytů pro jednotky [cca 2 ks na tr] probíhá ve 2. pořadí silami tankových jednotek za pomoci ženijní bojové techniky a odborného vedení příslušníků ženijní čty.

e) K vytyčení a úpravě cest pro manévr stpr k přesunu na další obranné postavení, nebo do tankové zálohy divize je nutné maximálně využít terén a cesty.

f) **Zabezpečení vodou** uskutečňuje ženijní četa buď zajištěním místního zdroje nezávadné vody nebo úpravou pomocí ÚV-2000.

g) Při realizaci všech úkolů ženijního zabezpečení při organizaci obrany stpr musí všechny jednotky dodržet zásady maskování. Celkovou organizaci a kontrolu maskování provádí velitel ženijní čty.

2. Stpr bude zařazen v prvním sledu obrany divize jen výjimečně. Dojde-li k tomu, pak jednotlivé úkoly ženijního zabezpečení bude stpr plnit vlastními silami zpravidla bez posílení ženijními jednotkami. Ženijní jednotky divize uskuteční ve prospěch stpr běžné minování na předním okraji, případně přípravu důležitých objektů k ničení.

3. Stpr jako tanková záloha velitele divize bude nejčastější variantou jeho použití v obraně. Jeho bojová činnost v tomto případě bude mít většinou charakter útočného boje. Zpravidla půjde o protizteče, výpady, organizování léček na hlavních směrech postupu nepřátelských tanků a přehrazení směru v jejich postupu.

Také ženijní zabezpečení jeho činnosti bude obdobné jako je uvedeno ve statí 2, s přihlédnutím ke konkrétnímu úkolu a ostatním podmínkám jeho plnění.

Před zasazením stpr v tankové záloze velitele divize plní úkoly ženijního za-

bezpečení podobné jako ve vyčkávacím (výchozím) prostoru.

Stpr v tankové záloze nebude zpravidla posilován ženijními jednotkami. Jeho podpora se projeví usměrňováním činnosti DPOZ a dělostřelectva divize.

Obranný boj a jeho ženijní zabezpečení je pro stpr netypické. V obraně divize bude plnit převážně úkoly útočného charakteru a to zpravidla v sestavě tankové zálohy velitele divize. Jeho činnost budou po ženijní stránce zabezpečovat vlastní ženijní a tankové jednotky. Organická ženijní četa bude zpravidla použita takto:

a) **Bude-li stpr použit jako PO v zabezpečovacím pásmu**

- k ženijnímu průzkumu,
- k odborným pracím při budování rotních a četových opěrných bodů,
- ke kladení ochranných minových polí a ničení na směrech,
- k odborným pracím při zřizování nevýbušných zátarasů s využitím tankových jednotek,
- k zabezpečení pitnou vodou [obsluha ÚV-2000].

b) **Bude-li stpr v tankové záloze velitele divize,** budou úkoly ženijního zabezpečení různé podle druhů předpokládané činnosti. Budou je plnit společně tankové a ženijní jednotky. Ženijní četa bude použita podle organizace a technického vybavení podobně jako při ženijním zabezpečení útočného boje k průzkumu, úpravě cest a zabezpečení pohybu, ke kladení minových polí, vytváření průchodů a ničení na směrech předpokládaného postupu tanků.

C. Organizace řízení ženijního zabezpečení činnosti stpr

Úkoly ženijního zabezpečení bojové činnosti stpr jsou komplexně vedeny v plánu ženijního zabezpečení ženijního náčelníka divize. Realizují se formou bojového nařízení veliteli stpr. Za splnění bojového nařízení k ženijnímu zabezpečení odpovídá velitel stpr a za odborné splnění velitel ženijní čty.

Velení ženijní četě stpr uskutečňuje ženijní náčelník divize přes velitele stpr, v odborných otázkách může velet veliteli ženijní čty přímo.

U praporu se úkoly ženijního zabezpečení vedou graficky v pracovní mapě velitele stpr a v mapě velitele ženijní čty.

Velitel stpr je povinen seznámit velitele ženijní čty a velitele tankových rot s úkoly ženijního zabezpečení a po předběžném dohovoru s velitelem ženijní čty rozdělit jednotlivé úkoly jednotkám praporu s určením pořadí jejich plnění.

Velitel ženijní čty podle nařízení velitele stpr a ženijního náčelníka divize plní některé úkoly spojené s komplexním ženijním zabezpečením činnosti stpr.

Jeho činnost však nelze organizovat a vyžadovat v rozsahu, jak ji plní ženijní náčelník tp (msp). Nepředkládá zvláštní samostatná odborná hlášení ženijnímu náčelníku divize. Jeho ústní odborná hlášení zahrnuje velitel stpr do svých bojových hlášení. Podobně uplatňuje požadavky na ženijní materiál a případné posílení.

Spojení velitele ženijní čty s ženijním náčelníkem divize je zabezpečeno přes velitele stpr v síti velitele divize.

Tyto zásady řízení platí za předpokladu, že stpr bude plnit samostatné bojové úkoly a že bude přímo podřízen veliteli divize — výjimečně pluku. Dojde-li výjimečně k rozdělení stpr k útvarům divize, pak za ženijní zabezpečení zodpovídá příslušný ženijní náčelník pluku.

Cílem článku bylo poukázat na nový prvek v sestavě některých svazků ČSLA, na jeho zvláštnosti a optimální použití v útočném i obranném boji a také na specifikou ženijního zabezpečení jeho bojové činnosti.

Pro ženijního náčelníka divize a velitele ženijních čet stpr má být návodem ke konkrétnímu plánování a řízení jednotlivých úkolů ženijního zabezpečení s důrazem na převažující útočnou a aktivní obrannou činnost. Těžiště ženijního zabezpečení se musí projevit v úkolech, které jsou přímo spojeny se zajištěním pobytu stpr. Jsou to především:

- ženijní průzkum,
- překonávání přirozených a umělých zátarasů a vodních překážek,
- vytyčení a úprava komunikací (terénu).

Úkoly ženijního zabezpečení stpr realizuje a za jejich plnění odpovídá velitel stpr, za jejich odborné provedení velitel ženijní čty. Na plnění konkrétních úkolů ženijního zabezpečení se podílejí tankové jednotky praporu a ženijní četa s organickou technikou. Stpr zpravidla nebude posilován ženijními prostředky.

Rozdíl ženijního zabezpečení stpr proti tpr v sestavě pluku plyne z rozdílnosti jeho taktického použití, z přímé podřízenosti veliteli divize, z jeho organizační struktury a vybavení bojovou ženijní technikou. Výjimka bude rovněž v zabezpečení průzkumu a zneškodňování jaderných min.

Stpr je novým samostatným tankovým útvarům divize a proto je nutné věnovat jeho ženijnímu zabezpečení zvýšenou pozornost.